

grenzen van tijd en ruimte zijn territoir bepaald moet zien in de successief zich voor hem openleggende en dienstbaar stellende wereld. Voor de vervulling van die taak is het onderzoek van den kosmos en van de kosmische verbanden een eerste vereischte; zijn van God geschapen geest is dan ook daarop aangelegd. En omdat naar de Schrift God als Schepper en Verbondsgod, toen Hij dit mandaat den mensch gegeven heeft, met hem heeft gesproken, in den gespreksvorm, en omdat dit verbondsgesprek der woord-openbaring Gods niet een stel begrippen, noch een reeks van principes, of axioma's, doch een verhaal, een belofte, een opdracht, een voorzegging, een doelaanwijzing, een ontsluiting van Gods binnenste gedachten in een samenhangend geheel den mensch gegeven heeft, daarom kan de mensch, uit kracht van die woord-openbaring nu ook Gods openbaring in zijn werken gaan verstaan. Hij is niet „theoloog“, om nu vervolgens uit kracht van zijn theologische oriëntatie anthropoloog, geoloog, zoöloog, psycholoog te worden; maar hij heeft geloovend uit den inhoud van wat hem door woordopenbaring bekend gemaakt is, een saamvattend kijk gekregen omtrent heel het kosmisch leven, voorzoover God hem daarover aangesproken en toegesproken heeft. In het gesprek van God met den mensch is nimmer God geahstraheerd van Zijn werken; en daarom dankt de mensch het, dat hij nimmer God kent, zonder tevens ook van den kosmos, als met God in verband staande, te weten, wat hij weten moet, zal hij in en met dien kosmos, en met zijn hem geschenken kennis van den kosmos, dienaar kunnen zijn van God.

Nu heeft — en hierin keert het christendom zich bewust tegen alle mystiek, met name ook tegen de boeddhistische — nu heeft de zonde, in den historischen zondeval, optredend ná de schepping, op dezen ambtelijken dienst des menschen, en op de vreugde, die er mee gepaard gaat, en op den zegen, die er aan verbonden was, storend ingewerkt. In de geschapen wereld trad de vloek in; alsmede in hem zelf; hij is nu vijand van God, houdt met geweld, met opzet, en krachtens ook hem zelf in haar diepste beweging niet eens doortrichtige vijandschap, ten ónder, wat hij van God weet, en van den kosmos²⁾. Maar omdat God Zijn schepping, en dus ook de geschiedenis, niet prijsgeeft, doch haar conserveert tot Zijn zelfverheerlijking, en haar dus zinvol blijven laat, daarom conserveert God ook den wetenschappelijken aanleg van den mensch; het hem gegeven mandaat van onderzoek blijft van kracht en ook vol van zin. En waar de mensch als zondaar de kwade neiging in zich heeft, om wat hij weet, te verkeeren in zijn tegendeel, en ook om de grenzen tusschen wat hem geopenbaard is en wat hem verborgen gebleven is, eigenmachtig en eigenwillig te verleggen, daarom doet God hem de belofte van de zending van Zijn Zoon, houdt deze belofte, en legt straks de woordopenbaring, thans verdiept tot herscheppingsboodschap, in schrift-vorm vast: de Heilige Schrift.

Deze Schrift is een boek met letters, ze spreekt in menselijke begrippen, bedient zich van menselijke tegenstellingen en begrippen en categorieën. Maar daarmee is ze nog allerminst gedegradeerd tegenover het niet-gescreven woord der openbaring; alle openbaring toch, ook de niet geschreven woord-openbaring, bedient zich van de menselijke denkwijze, is daarop ingericht, en werkt er zuiverend, voorlichtend, bevruchtend, zégnend op in. Zoo ook de Schrift. Zelf is ze geen wetenschappelijk boek, schoon evenmin onwetenschappelijk; maar ze is de kenbron, waaraan ook de wetenschap zich te laven, de maatstaf, waaraan ook deze zich te meten heeft. Is zij de scheede slechts, waarin het zwaard des Geestes is gestoken? En moet men dus dat zwaard uit die scheede halen, wil het werken? Neen, zeggen de klassieke reformatiegetuigen, zij is zelf het zwaard des Geestes; ze is geen „dienstknechts-gestalte“, waarachter God en de Geest zich en zijn heerlijkheid verbergt, doch ze is het passend instrument, waarmee de sprekende God kan en zal bereiken, wat Hij er mee bereiken wil. Ze is geen „wassen neus“, die — het beeld is klassiek — zich voegt naar de gelaatsvormen van wie hem op wil zetten, en geen Silenus, dien men binnenste buiten keeren moet, om zijn diep verstoken geheim te kunnen „benaderen“, doch ze is recht-toe-recht-aan het Woord, dat, nu in Christus, God verklaart, en daarmee tevens de oerverbanden aangeeft, waarin de God van gister, heden, morgen, de wereld houdt besloten. En zoo doet ze een dubbelen dienst. Ze schépt den hoogmoed niet, maar prikkelt hem wel; de mensch, die God, als redder-bewaarder der wereld, niet erkent, lacht nu (als „de Griek“), of stoet zich (als „de Jood“ van 1 Corinth 2) aan wat hij in die Schrift leest; de lach, en de kreet van ergernis is óók de lach, de hoogmoeds-uiting der niet-geloovende wetenschap. Maar de mensch, die in Christus vrede heeft gevonden bij God, en voor wien de conserveerende kracht van God als wereld-bewaarder in het raam van diens genadewerken is gaan staan, legt dankbaar den maatstaf van de Schrift aan, beoefent als christen de wetenschap, en vindt, door binnen elk faculteitverband uit de grondgedachten der Schrift te redeneeren, en ook te concluderen, een groote vreugde in de christelijke wetenschap. Ook deze struikelt dagelijks; maar ze heeft toch niettemin haar „geloofs-waarheden“, die de christen in zijn vóórwetenschappelijke geloofsbelijdenis aanvaard heeft op gezég, en die hij daarom meebrengt naar zijn arbeid, in welke faculteit hij voorts ook werken moge.

En in dit alles sterkt hem de troost, niet van een fantaseerende logos-speculatie, maar van het bezit van een betrouwbare bericht over leven en werken en leeren van het vleeschgeworden Woord hier beneden onder

ous, gedurende een continuüm van heel een menschen-leefijd, en dat zonder zonde. Van dien Christus ontvangt hij de verzoening van zijn zonden, ook in de wetenschap bedreven; uit kracht van diens Geest leert hij de wetenschap beoefenen niet uit natuurdrijf, doch in ambtelijke onderwerping, ook van deze drift, in de gehoorzaamheid aan God. Kronieken en statistieken leveren hem nu materiaal tot van apocalyptische kracht en beteekenis. De geschiedenis wordt hem het verhaal van de groote werken Gods in Christus Jezus. De natuur treedt in den lichtkring van het Woord, en laat nu haar letters lezen; en geen ideogrammen, maar betrouwbare waarheidsverklaringen zijn hem directieven op zijn weg. Een primaat der theologie kent hij niet meer, wel dat van het openbaringswoord in alle takken van den wetenschappelijken dienst. En hoewel hij ieder oogenblik zich er van doordringt, dat hij „ten deele“ kent, en dat juist hij weer weet heeft van de limiet, die God in zijn eigen hand gesteld heeft, de limiet tusschen verborgen en geopenbaarde dingen, toch loopt hij vroolijk zijn pad, ook op den steilen berg der wetenschap. En niemand kan hem vrees aanjagen, want hij draagt, ook als man van wetenschap, de stigma's, de wondteekenen van Christus, in zijn lichaam. Hij draagt ze, óók als man van wetenschap; want zijn hoogste Profeet en Leeraar, die om het groote „daarom“ uit te kunnen roepen, met een „wáárom“ aan het kruis ter helle is gedaald, heeft door dit „waarom“, uitgeroepen voor de ooren van den dochter immer door Hem vast-gehouden God der openbaring-van-volstrekt-gezag, hem zijn „daarom's“ doen genieten als de vrucht van verworven genade. Niemand jaagt hem vrees meer aan. De man der metafysica niet, want de oerverbanden tusschen God en kosmos zijn hem in de openbaring bekend gemaakt. De man van feitenmateriaal al evenmin; want voor geen enkel werkelijk feit is hij nu bang, als zou het zijn geloof aan 'twankelen kunnen brengen: Gods woorden en Gods werken kunnen niet tegen elkander strijden.

Zoo staat hij onder de menschen, op den areopagus van het gesprek over de eerste en laatste vragen. En in zijn mond en in zijn hart is ál maar door het woord van Paulus: hetgeen het oog (in het natuuronderzoek) niet heeft gezien, en het oor (in het geschiedverhaal) niet heeft gehoord, en in het hart des menschen (in de wijsbegeerte) niet is opgeklimmen, dat heeft God bereid voor die Hem liefhebben. — Dit is het kort begrip van een geloofsbelijdenis omtrent de relatie christendom en wetenschap, alsmede omtrent de realiteit van tweërlei wetenschap; tweërlei, niet vanwege de al of niet aanwezige wedergeboorte, doch uit hoofde van de al of niet door het verstand erkende en gebruikte doorzichtigheid der openbaring. En zalig is, wie dáaraan niet wordt geërgerd.

K. S.

Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Ned.-Indië.

Wederom ontvingen we een exemplaar van het „Handboek 1938, ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederlandsch Indië“.

Reeds eerder hebben wij dezen gids voor het Gereformeerde kerkelijk leven min of meer uitvoerig besproken, en aan de Kerkeraden in Nederland met kracht geadviseerd, dit Handboek te bestellen. Sedert de pers aan het werk meer haar aandacht gaf, is een „ongekend groot“ aantal exemplaren van het Handboek in Nederland verkocht. Wij hopen, dat ook nu weer het boek in Nederland een zoo groot mogelijke bekendheid krijge. Immers, van hoe groot belang is het niet, dat de Hollandse kerkeraden in staat worden gesteld, aan de naar Indië vertrekende leden alle noodige inlichtingen te verstrekken, namen en adressen mede te geven, Gereformeerde scholen aan te wijzen en de Indische Kerkeraden tijdig op de hoogte te brengen van de komst der nieuwe leden, opdat deze Kerkeraden in staat zullen zijn, die nieuwe leden te doen afhalen en met raad en daad bij te staan in deze voor een ieder aanvankelijk zoo vreemde wereld. Speciaal voor de Gereformeerde Kerken in Nederland is weer een lijst opgenomen, waaruit ook voor de kleinste plaatsen in Indië blijkt, tot het ressort van welke Kerk zij behooren, zoodat iedere Kerkeraad in Nederland thans bij het gereedmaken van attestaties kan weten, welke Kerk ingevuld moet worden.

Wat den inhoud overigens betreft: wij hebben het boek met groote belangstelling ingezien. Het geeft een naamlijst van de Gereformeerde Kerken in Indië, een overzicht van het leven dezer kerken, bijzonderheden inzake plaatselijke kerken, waarbij uiteraard de ledenlijsten in Nederland de aandacht trekken, en voorts gegevens inzake de Theologische Hoogeschool, de Vrije Universiteit, deputaten ter bearbeiding der verstrooiden, de reeds gemelde lijst van postadressen, waarbij aangegeven is onder welke kerk deze ressorteeren (van groot belang voor familieleden en kerkeraden in Nederland), een foto van de vergadering der classis Batavia, de acta dezer classis, waarbij opgenomen is het openingswoord, en verder allerlei gegevens voor het kerkelijk leven alsmede voor de zending. Ook het officiële gedeelte (pers, radio, school, vereniging etc.) neemt een vrij breede plaats in. Behalve de ledenlijsten der plaatselijke kerken wordt ook nog een algemeene alfabetische naamlijst gegeven. Het boek is, zooals men ziet, van gemengd karakter. Voor allen, die in Indië familieleden hebben of er wonen, is het van groote beteekenis; maar met het oog op de opneming van de acta der classis krijgt deze reeks ook kerkhistorische beteekenis.

K. S.

„Het nieuwe kerkrecht.“

In ditzelfde nummer vinden de lezers in de rubriek „Uit de Historie“ een artikel van Dr. C. Veenhof, waarin enkele citaten, met name van Dr. A. Kuyper. Omdat in deze rubriek over vragen van het kerkrecht geschreven is, wil ik ook hier even naar de andere verwijzen. Er komen nog vervolgstukken.

K. S.

Eudaemonisme in de Trilogie van Gulbranssen.

I.

Het boek Prediker brengt den mensch daar, waar het vleesch struikelt.¹⁾ Het laat ons zien dat de mensch den zin des levens niet kan verstaan door uit het vleeschelijk denken opgebouwde theorieën, ook al zouden die theorieën toevallig kloppen op enkele uit hun verband gerukte „christelijke“ gedachten. De Prediker heeft het overal gezocht, doch telkens wanneer hij meende een rustpunt voor zijn denken gevonden te hebben, telkens wanneer hij meende de levenskunst te hebben geleerd, bleken er weer factoren te zijn, die hij niet in rekening had gebracht, waardoor het gevonden werd omvergeworpen en de rust hem werd ontnomen. Het boek Prediker brengt den vleeschelijken mensch daar, waar hij volkomen wanhopig staat, daar waar hij volkomen moet ondergaan. Toch laat het boek Prediker dien wanhopige niet in het onzekere. Hij doet wel degelijk de oplossing aan de hand, hij leert zijn gehoor toch de waarachtige levenskunst. Hij doet dat door te wijzen op den Almachtigen God, Die alles bestuurt en regeert. De Prediker geeft niet een sluitrede, een conclusie die hijzelf als uiteindelijk resultaat van zijn redeneeren aanbiedt, want dan zou zijn vleesch nog niet volkomen gestruikeld zijn, dan zou hij nog de levenskunst zelf hebben uitgevonden bij de puinhoopen van wat zijn denken had opgebouwd. Maar hij wijst terug tot den God die al lang met Zijn geboden tot den mensch gekomen was voor er nog van puinhoopen gesproken kon worden. En als de Prediker zegt: „Vreest God en houdt Zijne geboden“ dan bedoelt hij niet het gebod van een goede hartgezindheid, die men toonen moet, maar de duidelijk aanwijzbare, in de openbaring gegeven geboden die elke vrome Jood kende. Daarom wijst ons het boek Prediker op den Christus, al noemt het zijn naam niet. En bovendien is het boek ingevoegd in het geheel van Gods Woord. Dat Woord van God is het, dat wel in het boek Prediker het vleesch laat struikelen, maar dat ons eveneens den Christus verkondigt, die den vermoeienden cirkelgang van de oneindige repetitie van vleeschelijke levensmethoden doorbreekt en ons den vollen zin van Gods geboden leert verstaan. En pas in het verstaan van Gods geboden ligt als Gods genadegave het verstaan van den zin des levens. Niet wie den zin van 'leven door het Christendom leert verstaan is gelukkig, want 'verstaan van dien zin van 'leven kan verschrikkelijk zijn voor wie niet buigt voor Gods geboden. Maar wie den zin van Gods geboden leert verstaan voor zijn eigen leven en de genadegave van Christus gelooft die noodig is en geschenken werd om Gods geboden te vervullen tot eer van Zijn naam, die vindt dáarin zijn eeuwig, onvergankelijk geluk.

Wat heeft het voor zin, dit alles op te merken bij een bespreking van Gulbranssens Trilogie, bepaaldelijk van het daarin gestelde probleem en zijn oplossing?

Het antwoord op deze vraag is niet moeilijk te geven. Heel de onwikkelinggang in de trilogie is één zoeken naar een levenskunst. Niet alleen hebben de uitgevers in het voorjaarsnummer 1936 van hun tijdschrift „Schakeling“ het boek laten aanprezen als een geestelijk dieet, maar ook Gulbranssen zelf heeft in één zijner interviews verklaard dat het hem erom te doen was een levenskunst in zijn boeken neer te leggen. „Het is“, zegt hij, „toch alleen maar de kunst het leven te kunnen doorschouwen; in het oereenvoudige en groot-sche het ware te kunnen zien; in mensch en ding God met onbetwistbare zekerheid te kunnen voelen“. En even verder: „eenvoud is de grootste levenskunst“; en eindelijk volgt er nog dat alleen het eeuwige Christendom ons het leven leert verstaan. Deze levenskunst laat hij zijn hoofdfiguur, den ouden Dag, en zijn groote nevenfiguren, den jongen Dag en diens vrouw Adelheid, leeren. Het thema van de trilogie ligt ongetwijfeld geformuleerd in de woorden die de oude Dag op zijn sterfbed zegt: „Waar wij menschen, al strijdend, naar streven, dat is, naar vreugde in ons leven, en vrede ten opzichte van de eeuwigheid“.

Het bereiken van die vreugde en vrede, dat is de kunst die het boek ons leeren wil. De ene oplossing moet daarbij wijken voor de andere, het is een vermoeiende repetitie van rustpunten die weer moeten worden prijsgegeven.

1) S. G. de Graaf, „Preeken“.

In het tusschen verleggen represente Dag weef maar blijf samen me zijn bezit vleugelen, ontkomt l op één in een bo en valt, te te peinzden gront Onder de aan God doen kan de uitbrei op Borgla rechtvaard zijn schul alleen rec besef voo hartigheid dit deel v zindheid eind van ten volle land geld af te kun die hypot kocht het barmharti flinken ke de wraak van Borgl God die v

De aflaat uitgewerkt wikkeling.

Het twe is geweest winnen. V beurtenis sterven ju tief in zij beide jong Wanneer boren wo verzekere vaker naa bergtocht dood dan als wraak van zijn dagen van jongetjes zelf door te zetten. jongetjes rustte, on familie w kwam, er dochter w Dit kwade geroofd, a mogelijk t gevolgen. Zijn predi woord „al seling in, God voor hij zelfs d beurt te s hem daari grootvade van den v lijk rust, i in het ge schijnt

In het zelfmoord vader, dat was voor het allern maken di was ontw gen. Op e op te zoek echter ion dan einde schen al s in het lev heid. En over onze mijn heel hem die l De weg r verstand Geen weg volgende zijn vrouv voor ons weg tot e dat de joi oplossing gezindheid

2) Romeinen 1: „katechēin“.